

UZUPELNIAJĄCE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

KSZTAŁCENIE W ZAKRESIE PODSTAWOWYM

JĘZYK POLSKI

Cele edukacyjne

1. Poznanie dzieł literackich wchodzących w skład dziedzictwa polskiej, europejskiej i światowej kultury.
2. Osiąganie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej.
3. Kształtowanie tożsamości osobowej, narodowej i kulturowej.
4. Wzmacnianie wiary w swoje możliwości oraz poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i samodzielne decyzje dotyczące dalszej nauki i wyboru zawodu.
5. Kształtowanie hierarchii wartości w oparciu o wybitne dzieła kultury.
6. Rozwijanie postaw tolerancji i eliminowanie postaw ksenofobicznych.

Zadania szkoły

1. Rozbudzanie zainteresowań wybitnymi dziełami literatury i sztuki oraz tworzenie warunków sprzyjających pogłębionemu poznawaniu i przeżywaniu ich treści.
2. Wprowadzenie ucznia w dziedzictwo literackie i kulturowe, w tradycję narodową i dziedzictwo kulturowe krajów europejskich; pomoc w rozpoznawaniu obecności tradycji we współczesnej kulturze.
3. Przybliżanie literatury współczesnej i ukazywanie jej miejsca w dzisiejszej kulturze.
4. Przygotowanie ucznia do świadomego i krytycznego odbioru dzieł kultury (także masowej).
5. Pomoc w kształtowaniu umiejętności interpretowania arcydzieł literackich i rozpoznawania ich w kontekście egzystencjalnym, aksjologicznym i historycznym; pomoc w rozpoznawaniu w nich wartości i ich hierarchizacji.
6. Pomoc w rozwijaniu sprawności komunikacyjnych stosownie do sytuacji; kształtowanie świadomości mocy języka i możliwości rozszerzania granic własnego świata poprzez język.
7. Wzbogacanie wiedzy o języku traktowanym jako historycznie rozwijający się system i jako wsparcie w podejmowaniu refleksji porządkującej obserwację językowej praktyki.
8. Uczenie syntetyzowania i porządkowania poznanego materiału.
9. Pomoc w utrwalaniu nawyków samokształceniowych.
10. Wspomaganie rozwoju kultury językowej i uwrażliwianie na piękno mowy ojczystej.

Treści nauczania

1. Język jako zjawisko semiotyczne:
 - 1) pojęcie znaku, rodzaje znaków,
 - 2) podstawowe funkcje znaku językowego: komunikowanie, informowanie, ekspresja, impresja,
 - 3) język jako system znakowy; mówiona i pisana wersja języka.
2. Budowa języka:
 - 1) brzmieniowa warstwa języka i wypowiedzi,
 - 2) sposoby wzbogacania zasobu leksykalnego (konstrukcje słowotwórcze, neologizmy, zapożyczenia),
 - 3) zasób leksykalny i frazeologiczny języka; semantyczna i niesemantyczna wartość słowa,
 - 4) budowa wypowiedzi (zdań) i tekstów; leksykalna i składniowa spójność tekstu.
3. Wypowiedź językowa:
 - 1) wypowiedzi monologowe i dialogowe,
 - 2) podstawowe gatunki wypowiedzi językowych (przemówienie, referat, artykuł, dyskusja, negocjacje),
 - 3) wartościowanie wypowiedzi językowych: poprawność, błąd językowy, prawdziwość - fałszywość, szczerść - kłamstwo, wartość estetyczna wypowiedzi,
 - 4) etyka mówienia: uczciwość, agresja językowa, wulgarność, manipulacja językowa.
4. Retoryczne użycie języka:
 - 1) werbalne i niewerbalne środki komunikacji,
 - 2) retoryczne środki perswazji i ekspresji,
 - 3) stosowność i skuteczność retoryczna,
 - 4) retoryczny aspekt wieloznaczności słowa i wypowiedzi (homonimia, znaczenie nieostre, elipsa, anakolut, paradoks),
 - 5) etykieta językowa.
5. Miejsce języka w społeczeństwie:
 - 1) pochodzenie i rozwój języka; podstawowe zmiany historyczne w polszczyźnie,
 - 2) społeczne i terytorialne zróżnicowanie języka: dialekt, gwara, żargon, zróżnicowanie pokoleniowe.
6. Stylowe odmiany języka:
 - 1) style indywidualne i funkcjonalne (styl potoczny, artystyczny, publicystyczny, naukowy); podstawowe typy stylizacji (archaizacja, stylizacja potoczna, gwarowa),
 - 2) stylowa stosowność wypowiedzi wobec sytuacji komunikacyjnej,
 - 3) języki specjalistyczne i terminologia.

7. Pojęcia kultury:
 - 1) dzieło literackie i jego wyróżniki,
 - 2) kultura masowa i elitarna; pop-kultura i kultura wysoka,
 - 3) społeczne środki przekazu (prasa, radio, telewizja, Internet),
 - 4) uczestnictwo w kulturze: twórcy i odbiorcy,
 - 5) arcydzieło, kicz.
8. Tradycje literackie:
 - 1) staropolska i oświeceniowa,
 - 2) romantyczna i pozytywistyczna,
 - 3) młodopolska i awangardowa,
 - 4) konteksty biblijne i antyczne,
 - 5) kontynuacje i nawiązania.
9. Proces historyczno - literacki:
 - 1) gatunki i rodzaje literackie,
 - 2) konwencja literacka i typowe dla niej środki artystyczne,
 - 3) konteksty utworu: historyczne i biograficzne,
 - 4) prąd artystyczny,
 - 5) epoka, następstwo epok.
10. Tematy, motywy, wątki:
 - 1) miłość, dom, rodzina, śmierć, droga, wędrówka, pielgrzymka itp.,
 - 2) natura a cywilizacja; motywy franciszkańskie w kulturze.
11. Wartości, kategorie estetyczne i filozoficzne:
 - 1) prawda, dobro, piękno,
 - 2) komizm, humor, ironia, tragizm, patos,
 - 3) sacrum i profanum,
 - 4) wolność, odpowiedzialność, sprawiedliwość, tolerancja,
 - 5) ojczyzna, mała ojczyzna,
 - 6) naród, społeczeństwo.

Osiągnięcia

1. Słuchanie i mówienie:
 - 1) rozpoznawanie aktów mowy i ich intencji (np. odróżnianie prośby od rozkazu, pytania od żądania, spostrzeganie ironii, sarkazmu, rubaszości, prowokacji, aprobaty, negacji); sprawne wypowiadanie się ze świadomością intencji,
 - 2) stosowanie zabiegów perswazyjnych wraz z rozpoznawaniem ich wartości (zwłaszcza odróżnianie szczerości od nieszczerości, prawdy od nieprawdy, podchwytliwości, eufemizmów, agresji, brutalności i wulgaryzmów w zachowaniach językowych),
 - 3) sprawne i świadome posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny mówionej (zwłaszcza ogólną i potoczną) w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
 - 4) poprawne formułowanie pytań i odpowiedzi; rozpoznawanie pytań sugestywnych, źle postawionych, podchwytliwych, retorycznych,
 - 5) operowanie bogatym repertuarem semantycznym i frazeologicznym w rozmaitych wypowiedziach,
 - 6) skuteczne uczestniczenie w dialogu, dyskusji i negocjacjach; słuchanie wypowiedzi partnerów (dostrzeganie kontrowersji w dyskusji i negocjacjach),
 - 7) aktywne i krytyczne słuchanie (z empatią, ze wspomaganiami, z korygowaniem, ze sprzeciwem) wystąpień publicznych; odróżnianie faktów od opinii.
2. Pisanie i redagowanie tekstów:
 - 1) sprawne posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny w odmianie pisanej (zwłaszcza ogólnej i fachowej) w zależności od sytuacji komunikacyjnej,
 - 2) komponowanie dłuższych, spójnych wypowiedzi; analiza tematu, układanie planów i konspektów; nadawanie tytułów i śródtytułów,
 - 3) praca redakcyjna nad tekstem własnym i cudzym, w tym z użyciem edytora tekstu : poprawianie, adiustacja, podział na części składowe (rozdziały, paragrafy, akapity), wyróżnienia w tekście,
 - 4) przekształcanie tekstu własnego i cudzego; streszczanie, skracanie, rozwijanie, cytowanie,
 - 5) eliminowanie niewłaściwego użycia środków powodujących niejednoznaczność wypowiedzi (homonimie, anakoluty, elipsy, paradoksy),
 - 6) prowadzenie korespondencji, stosowanie zwrotów adresatywnych, etykiety językowej; pisanie życiorysu, listu intencyjnego i motywacyjnego,
 - 7) wypowiadanie się w podstawowych (szkolnych) formach gatunkowych: rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu.
3. Czytanie:
 - 1) rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej,
 - 2) odróżnianie cech swoistych i rozumienie funkcji gatunków publicystycznych i popularnonaukowych, tekstów prasowych (informacja, komentarze, artykuły, reportaże, wystąpienia publiczne),
 - 3) umiejętność czytania ze zrozumieniem dzieł literackich.
4. Odbiór dzieł sztuki:
 - 1) w wymiarze interpretacyjnym:

- a) wyraziste czytanie utworów literackich ze zrozumieniem sensu, z troską o estetykę czytania, właściwą dykcję, akcent, intonację itd.,
 - b) recytacja z pamięci wybranych tekstów poetyckich,
 - c) stosowanie podstawowych pojęć z poetyki w analizie utworów literackich; pojmowanie działań analitycznych jako podstawy interpretacji; umiejętność przywołania właściwego kontekstu,
 - d) rozumienie tekstów o różnym stopniu komplikacji; odbiór znaczeń metaforycznych, rozpoznawanie aluzji literackich, toposów, symboli kulturowych,
 - e) odbiór i porównywanie różnych dzieł sztuki, rozumienie korespondencji sztuk,
- 2) w wymiarze historycznym:
- a) rozpoznawanie stylów w sztuce (np. romański, gotycki, renesansowy, barokowy, secesyjny i inne),
 - b) wyjaśnianie powiązań czytanych utworów z historią cywilizacji (zwłaszcza Polski i Europy),
 - c) porównywanie utworów literackich (z różnych epok) o podobnych motywach,
 - d) dostrzeganie wartości charakterystycznych dla różnych epok,
 - e) rozpoznawanie przybliżonego czasu powstania utworów na podstawie obrazu kultury materialnej, obyczaju, konwencji, stylu i języka,
- 3) w wymiarze aksjologiczno – egzystencjalnym:
- a) rozpoznawanie wartości i ich hierarchii w dziełach literackich: wskazywanie w literaturze i sztuce wartości aprobowanych przez siebie,
 - b) odróżnianie spontanicznych i osobistych przeżyć literackich od ponadindywidualnych, utrwalonych w tradycji i krytyce kodów odbioru; zrozumienie formacyjnych i terapeutycznych wartości czytanych dzieł dla pojedynczego czytelnika i wspólnoty pokoleniowej czy kulturowej.
5. Samokształcenie:
- 1) syntetyzowanie poznanego materiału: scalanie zebranych informacji w problemowe całości,
 - 2) korzystanie z literatury fachowej: notowanie, relacjonowanie; opis bibliograficzny,
 - 3) korzystanie z różnych źródeł informacji (dokumentów, leksykonów, encyklopedii, słowników, baz danych, nagrań magnetofonowych i magnetowidowych, Internetu).

Lektura

1. Literatura polska:

(konteksty biblijne, antyczne i inne; kontynuacje i nawiązania)

Bogurodzica w kontekście poezji średniowiecznej; J. Kochanowski – pieśni i treny (wybór); poezja baroku (wybór); I. Krasicki - satyry i liryki (wybór); A. Mickiewicz – *Pan Tadeusz*, *Dziady cz. III*; wybrane sceny z dramatów romantycznych (J. Słowackiego, Z. Krasińskiego); wybór poezji romantycznej (w tym: A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C.K. Norwida); B. Prus – *Lalka*; E. Orzeszkowa – *Nad Niemnem* (fragmenty); wybór nowel pozytywistycznych; H. Sienkiewicz – wybrana powieść; wybór poezji młodopolskiej; S. Wyspiański – *Wesele*; W. Reymont – *Chłopi*, t. 1: *Jesień*; S. Żeromski – *Ludzie bezdomni*, *Przedwiośnie*; W. Gombrowicz – fragmenty prozy; wybrany utwór z prozy polskiej XX w. (np. M. Dąbrowskiej, Z. Nałkowskiej); wybrany dramat XX wieku (S. Mrożka, S. Różewicza); T. Borowski - wybrane opowiadania; G. Herling – Grudziński – *Inny świat*; wybór poezji polskiej XX w. (w tym: B. Leśmiana, L. Staffa, J. Tuwima, M. Pawlikowskiej - Jasnorzewskiej, Cz. Miłosza, K.K. Baczyńskiego, T. Różewicza, Z. Herberta, M. Białoszewskiego, W. Szymborskiej, S. Barańczaka, J. Twardowskiego); wybrane fragmenty prozy dokumentalnej (reportaż, dziennik, pamiętnik) i eseistycznej; utwory współczesne zaproponowane przez uczniów i nauczyciela; inne teksty kultury (spektakle teatralne, filmy, utwory muzyczne, obrazy, słuchowiska, programy telewizyjne, teksty prasowe),

2. Literatura powszechna:

wybrany klasyczny dramat starożytnej Grecji; Horacy - wybór pieśni; W. Szekspir – wybrany dramat; Molier – wybrana komedia; W. Goethe – *Cierpienia młodego Wertera*; wybrana europejska powieść XIX wieku; J. Conrad – wybrany utwór; wybrana

KSZTAŁCENIE W ZAKRESIE ROZSZERZONYM

Cele edukacyjne

1. Osiąganie przez uczniów dojrzałości emocjonalnej i moralnej.
2. Kształtowanie tożsamości osobowej, narodowej i kulturowej.
3. Zdobywanie dojrzałości intelektualnej przejawiającej się w świadomym korzystaniu z wiedzy językowej w aktach komunikacyjnych oraz z wiedzy o literaturze i kulturze w interpretacji dzieł literackich i w odbiorze tekstów kultury.
4. Pogłębianie samopoznania, odkrywanie i rozwój własnych zainteresowań i możliwości, rozumienie podstawowych metod poznawania i badania rzeczywistości.

Zadania szkoły

1. Pomoc w rozwijaniu sztuki interpretacji w rozszerzonych kontekstach historyczno - literackich, teoretyczno - literackich, filozoficznych.
2. Wskazywanie korespondencji różnych sztuk, interpretacje porównawcze.
3. Pomoc w samodzielnym poznawaniu różnych dziedzin humanistyki.
4. Uczenie syntetyzowania i porządkowania poznanego materiału według dyscyplin naukowych –językoznawstwa i literaturoznawstwa.
5. Rozwijanie twórczych uzdolnień ucznia – artystycznych lub naukowych – poprzez jego własną twórczość (np. pisarską, filmową albo drobne prace krytyczne i badawcze).
6. Wprowadzenie w technologię pracy umysłowej jako przygotowanie do egzaminu maturalnego i studiów wyższych

Treści nauczania

1. Język jako zjawisko semiotyczne:
 - 1) językowy obraz świata,
 - 2) kompetencja językowa i komunikacyjna,
 - 3) model komunikacji językowej.
2. Budowa języka:
 - 1) polszczyzna a inne języki; relacje historyczne i typologiczne,
 - 2) przekład i tłumaczenie.
3. Wypowiedź językowa:
 - 1) intencje komunikacyjne (illokucja),
 - 2) performatywna (stanowiąca) funkcja wypowiedzi (ślubowanie, przysięga, teksty prawne),
 - 3) gatunki pisanej i mówionej odmiany języka (esej, felieton, wywiad, kazanie).
4. Retoryczne użycie języka:
 - 1) retoryka jako sztuka perswazji,
 - 2) retoryczna organizacja tekstu; okres retoryczny,
 - 3) podstawowe chwytły erystyczne.
5. Miejsce języka w społeczeństwie:
 - 1) kontakty międzyjęzykowe, zapożyczenia,
 - 2) społeczeństwa jedno- i wielojęzyczne.
6. Stylowe odmiany języka:
 - 1) stylizacja biblijna,
 - 2) środki stylistyczne a figury retoryczne,
 - 3) rodzaje środków stylistycznych (w różnych odmianach języka),
 - 4) swoistość wypowiedzi indywidualnej (idiolekt).
7. Pojęcia kultury:
 - 1) kulturowe konteksty literatury,
 - 2) różne formy przekazu utworów literackich: drukowane, ustne, ikoniczne; akustyczne, filmowe, audiowizualne,
 - 3) obiegi kultury: kultura „niska” i kultura „wysoka”.
8. Tradycja literacka:
 - 1) dziedzictwo a tradycja literacka,
 - 2) awangarda a postmodernizm,
 - 3) intertekstualność.
9. Proces historyczno – literacki:
 - 1) przemiany gatunku,
 - 2) konwencjonalizm, epigonizm, oryginalność,
 - 3) konteksty macierzyste utworu.
10. Tematy, motywy, wątki:
 - 1) topos, np. ogrodu, raju, arkadii,
 - 2) motyw artysty jako nauczyciela, kapłana, wieszczka, mędrca, błazna itp.
11. Wartości, kategorie estetyczne i filozoficzne:
 - 1) etyka, estetyka,
 - 2) filozofia a religia; metafizyka, mistyka,
 - 3) nurty filozoficzne związane z omawianą tradycją literacką,
 - 4) wartości uniwersalne.

Osiągnięcia

1. Słuchanie i mówienie:
 - 1) próby wystąpień publicznych (np. przemawianie, prowadzenie zebrań, podsumowywanie dyskusji, wygłaszanie referatów, świadome posługiwanie się gestykulacją i mimiką),
 - 2) skuteczne polemizowanie - rozpoznawanie manipulacji językowej.
2. Pisanie i redagowanie tekstów:
 - 1) wypowiedzianie się ze świadomością użycia wyznaczników gatunku: felietonu, eseju, artykułu popularnonaukowego, interpretacji porównawczej,
 - 2) własne próby pisarskie (opowiadanie, tekst poetycki, dziennik, pamiętnik, scenariusz); próby stylizowania tekstów i posługiwania się pastiszem.
3. Czytanie:
 - 1) czytanie ze zrozumieniem tekstów naukowych; sporządzanie notatek,
 - 2) czytanie ze zrozumieniem tekstów filozoficznych (krótkich fragmentów).
4. Odbiór dzieł sztuki:
 - 1) stosowanie w analizach utworów literackich pojęć z poetyki historycznej,
 - 2) rozumienie przyjętej metodologii (Czego szukam w interpretacji utworu? Wartości? Odniesień do filozofii i sensu? Odniesień do życia i człowieka? Odniesień do biografii – autora i własnej? Odczytuję znaki i chcę zrozumieć strukturę artystyczną i estetykę dzieła?),
 - 3) wskazywanie cech języka i charakterystycznych dla danej epoki literackiej oraz epoki historycznej w czytanych utworach,

- 4) dostrzeganie związków utworu ze sztuką, kulturą i filozofią epoki; interpretowanie dzieł w konwencjach gatunkowych i w konwencjach prądów artystycznych epoki,
 - 5) rozpoznawanie znaków tradycji w kulturze współczesnej – w literaturze, filmie, teatrze,
 - 6) odnajdywanie intertekstualnych powiązań w czytanych utworach.
5. Samokształcenie:
- 1) sporządzanie przypisów i zestawów bibliograficznych,
 - 2) próby gromadzenia i przekazywania informacji: sporządzanie baz danych, zapisu komputerowego (także internetowego), nagrywania audio i wideo.

Lektura

1. Literatura polska:

J. Kochanowski – *Treny*; wybrany dramat romantyczny (J. Słowackiego, Z. Krasińskiego); Gombrowicz – *Trans-Atlantyk*; M. Kuncewiczowa – *Cudzoziemka*; Witkacy – *Szewcy*,

2. Literatura powszechna:

A. Dante - *Boska Komedia (fragmenty)*; W. Goethe – *Faust (fragmenty)*; F. Kafka – *Proces*; M. Bułhakow – *Mistrz i Małgorzata*